

ΛΑΤΙΝΙΚΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΘΕΜΑ:
ΟΝΟΜΑ (Γ' κλίση)
(επανάληψη)

Δανάη Γεωργιάδου, Σύμβουλος Λατινικών, Β.Δ.
Μ.Α. στην Κλασική Φιλολογία

Υπεύθυνος ΕΜΕ: Πέτρος Πέτρου

Τρίτη κλίση των ουσιαστικών (declinatio tertia)

(ΛΓ σελ. 16-23)

- ✓ Περιέχει ονόματα και των τριών γενών, τα οποία λήγουν στη γενική ενικού σε **-is**.¹
- ✓ Είναι συγγενής με την τρίτη κλίση της αρχαίας ελληνικής (σύγκρινε τα παρακάτω χαρακτηριστικά καθώς και την κλίση τους!).

Διακρίνονται:

- Ως προς τον χαρακτήρα του θέματος σε:

Συμφωνόληκτα

με χαρακτήρα σύμφωνο

consul, consūlis
imago, imagīnis
rex, regis
pastor, pastōris

Φωνηεντόληκτα

με χαρακτήρα το φωνήεν **-i**²

civis, civis^{3 4}

- Ως προς τον αριθμό των συλλαβών σε:

Περιττοσύλλαβα

είναι όλα τα συμφωνόληκτα

(δες παραδείγματα πιο πάνω)

Ισοσύλλαβα

είναι όλα τα φωνηεντόληκτα
πλην των grus και sus

- Ως προς την κατάληξη σε:

Καταληκτικά

με κατάληξη **-s** στην ονομαστ. ενικού

dux (duc-s), ducis

Ακατάληκτα

χωρίς κατάληξη στην ονομαστ. ενικού

consul, consūlis
orātor, oratōris

- Ως προς τον αριθμό των θεμάτων:

¹ Στην ονομαστική ενικού λήγουν σε φωνήεν (a, e, o), ή σε ένα από τα ληκτικά σύμφωνα.

² Μόνο 2 ονόματα έχουν χαρακτήρα **-u** αντί **-i**: grus, gruis (γερανός) και sus, suis (αγριόχοιρος)

³ Στα ονόματα αυτά ο χαρακτήρας **-i** συγχωνεύτηκε με το **-i** ή το **-e** της κατάληξης που ακολουθεί (civi -is: civis).

⁴ Μερικά θηλυκά αλλάζουν το **-i** της ονομαστικής ενικού σε **-e**: nubes, nubis (βλ. πιο κάτω).

Μονόθεμα

με όλες τις πτώσεις να προέρχονται
από ένα θέμα

pastor, pastōris
dux, ducis

Διπλόθεμα

με την ονομαστική και κλητική ενικού
να προέρχονται από ένα θέμα
και όλες τις υπόλοιπες πτώσεις από
άλλο

homo, homīnis
corpus, corpōris
iudex (c-s), iudīcis

A. Συμφωνόληκτα – Περιττοσύλλαβα

1) Αρσενικά – Θηλυκά

✓ Βλ. ΔΓ σελ. 17-18 για την κλίση τους.

Κατά το pastor, pastōris, αρ.: βοσκός κλίνονται:

orātor, oratōris, αρ.: ρήτορας
uxor, uxōris, θ.: σύζυγος
arbor, arbōris, θ.: δέντρο
mulier, muliēris, θ.: γυναίκα
consul, consūlis, αρ.: ύπατος
pater, patris, αρ.: πατέρας
mater, matris, θ.: μητέρα
frater, fratris, αρ.: αδελφός
venter, ventris, αρ.: κοιλιά
imber, imbris, αρ.: βροχή
September, Septembris
October, Octobris
November, Novembris
December, Decembris κτλ.

συγκόπτουν το -e- πριν από τον χαρακτήρα r
(σε όλες τις πτώσεις πλην της ονομαστικής
και κλητικής ενικού):

γεν. pat -e- ris → patris

Κατά το dux, ducis, αρ.: ηγεμόνας κλίνονται:

rex, regis, αρ.: βασιλιάς (ονομ. reg-s: rex)
lux, lucis, θ.: φως
lex, legis, θ.: νόμος

pes, pedis, αρ.: πόδι (ονομ. ped -s: pes)
civitas, civitātis, θ.: πολιτεία (ονομ. civitat -s: civitas)
auctoritas, auctoritātis, θ.: επιρροή, υπόληψη
libertas, libertātis, θ.: ελευθερία
dignitas, dignitātis, θ.: υπόληψη
virtus, virtūtis, θ.: αρετή (ονομ. virtu -s: virtus)
mos, moris, αρ.: ήθος
flos, floris, αρ.: λουλούδι

tellus, tellūris, θ.: γη

sermo, sermōnis, αρ.: λόγος

praedo, praedōnis, αρ.: ληστής

Κατά το homo, homīnis, αρ.: άνθρωπος (ΔΙΠΛΟΘΕΜΟ) κλίνονται:

iudex, iudīcis, αρ.: δικαστής

miles, milītis, αρ.: στρατιώτης

eques, equītis, αρ.: ιππέας

virgo, virgīnis, θ.: παρθένος

ordo, ordīnis, αρ.: τάξη

flamen, flamīnis, αρ.: ιερέας

tībīcen, tibīcīnis, αρ.: αυλητής

fortitūdo, fortitudīnis, θ.: δύναμη, ανδρεία

Κατά το urbs, urbis, θ.⁵: πόλη (μονοσύλλαβα που λήγουν σε 2 ή 3 σύμφωνα) κλίνονται:

arch, arcis, θ.: ακρόπολη

gens, gentis, θ.: έθνος

mors, mortis, θ.: θάνατος

mens, mentis, θ.: νους

pons, pontis, αρ.: γέφυρα

stirps, stirpis, θ.: ρίζα

γεν. πληθ. σε -ium

2) Ουδέτερα

✓ Βλ. ΛΓ σελ. 19-20 για την κλίση τους.

Μονόθεμα:

aequor, aequōris: πέλαγος

marmor, marmōris: μάρμαρο

uber, ubēris: μαστός

os, oris: στόμα

aes, aeris: χαλκός

ius, iuris: δίκαιο

Διπλόθεμα:

nomen, nomīnis: όνομα

flumen, flumīnis: ποταμός

certamen, certamīnis: αγώνας

caput, capītis: κεφάλι

opus, opēris: έργο

opus, onēris: φορτίο

corpus, corpōris: σώμα

B. Φωνηεντόληκτα – Ισοσύλλαβα

1) Αρσενικά – Θηλυκά

✓ Βλ. ΛΓ σελ. 18-19 για την κλίση τους.

⁵ Αρχικά τα ονόματα αυτά ήταν ισοσύλλαβα σε -is (βλ. παρακάτω): ονομ. urb+s: urbs

- Χαρακτηριστικό τους: γεν. πληθ. σε **-ium**

Σε -is -is:

civis, civis, αρ.: πολίτης
 navis, navis, θ.: πλοίο
 hostis, hostis, αρ.: εχθρός
 fascis, fascis, αρ.: δέσμη
 mensis, mensis, αρ.: μήνας
 ignis, ignis, αρ.: φωτιά
 orbis, orbis, αρ.: κύκλος
 piscis, piscis, αρ.: ψάρι
 collis, collis, αρ.: λόφος
 finis, finis, αρ.: σύνορο
 avis, avis, θ.: πτηνό
 auris, auris, θ.: αυτί

febris, febris, θ.: πυρετός
 sitis, sitis, θ.: δίψα
 turris, turris, θ.: πύργος
 tussis, tussis, θ.: βήχας
 securis, securis, θ.: τσεκούρι
 Tiberis, Tiberis: Τίβερις
 iuvenis, iuvenis, αρ.: νεανίας
 canis, canis, αρ.: σκύλος

} αιτ. εν. σε -im, αντί -em και
 αφ. εν. σε -i, αντί -e
 }
 } γεν. πλ. σε -um, αντί -ium

Σε -es, -is:

nubes, nubis, θ.: νεφέλη
 aedes, aedis, θ.: ναός (πληθ.: aedes, aedium: οικία, βλ. ΛΓ σελ. 27)
 fames, famis, θ.: πείνα
 caedes, caedis, θ.: σφαγή
 sedes, sedis, θ.: έδρα (γεν. πλ. σε -um, αντί -ium)

2) Ουδέτερα

- ✓ Δες ΛΓ σελ. 19-20 για την κλίση τους.

Κατά το mare, maris: θάλασσα κλίνονται:

animal, animālis⁶: ζώο
 exemplar, exemplāris: παράδειγμα
 par, paris: ζευγάρι
 rete, retis: δίκτυο

} γεν. πληθ. σε -ium
 }

⁶ Αρχικά τα ονόματα αυτά ήταν ισοσύλλαβα σε -e (animale, animalis)

Γ. Ανώμαλα ονόματα τρίτης κλίσης

Δες ΔΓ σελ. 23

Ενδεικτικές δραστηριότητες

(για την τάξη ή / και το σπίτι)

1. Να χαρακτηρίσετε τα πιο κάτω τριτόκλιτα ουσιαστικά ως προς τον χαρακτήρα του θέματος και τον αριθμό των συλλαβών, ως προς τον αριθμό των θεμάτων και ως προς την ύπαρξη ή όχι κατάληξης:

orātor, oratōris, αρ./ virgo, virgīnis, θ./ lux, lucis, θ./ civitas, civitātis, θ./ mulier, muliēris, θ./ caput, capītis, ουδ./ gens, gentis, θ.

2. Να μεταφέρετε τις προτάσεις στον αντίθετο αριθμό:

α. In ea civitate, quae bonam legem habet, vir libenter servat legem.

β. Corpus infirmum sed ingenium validum erat.

γ. Lex iudex viri boni est.

δ. In novis urbibus vixerunt, in quibus homines barbari erant.

3. Να συμπληρώσετε με τον κατάλληλο τύπο των λέξεων της παρένθεσης. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου να προσπαθήσετε να μεταφράσετε τα κείμενα:

α. Hannibal rex Carthaginiensium erat. Magna fuit gloria belli _____ (Hannibal). Primus erat _____ (pedes, γεν. πλ.) et primus _____ (eques γεν. πλ.). Hannibalem _____ (miles) et cives sui amabant, Romani et socii Romanorum timebant. Sed Scipio, unus ex _____ (consul) Romanorum, _____ (Hannibal) superavit.

Hannibal -is: ο Αννίβας / Carthaginienses -ium: Καρχηδόνιοι / primus -a -um: πρώτος / pedes, pedītis αρ.: πεζός [πεζικό] / supero, -āvi, -ātum, -āre: νικώ

β. Tiberius Gracchus et Gaius Gracchus _____ (frater) erant. _____ (mater) Gracchorum Cornelia erat, _____ (mulier) magnae _____ (dignitas). Gracchi tribuni plebis erant. Gracchi magnum _____ (amor) patriae et _____ (libertas), magnam _____ (fortitudo) et magnam _____ (auctoritas) apud plebem habebant. Condicio plebis misera erat et Gracchi novas _____ (lex) rogaverunt. Sed _____ (lex) Gracchorum _____ (patres) non placebant, quod _____ (dominatio, δτκ.) _____ (patres, γεν.) periculosae erant. Denique patres _____ (frater, δτκ. πλ.) miseram _____ (mors) paraverunt.

dignitas -ātis, θ.3: υπόληψη / tribunus (plebis): δήμαρχος / amor -is, αρ.3: αγάπη / auctoritas -ātis, θ.3: κύρος, επιβολή / condicio -ōnis, θ.3: κατάσταση / rogo, -āvi, -ātum, -āre: ζητώ / placeo, -ui, -itum, -ēre (+ δτκ.): αρέσω / patres -um: οι πατρίκιοι / dominatio -ōnis, θ.3: εξουσία, κυριαρχία / denique: τελικά, στο τέλος / periculosus -a -um: επικίνδυνος / paro, -āvi, -ātum, -āre: προξενώ, προκαλώ

4. Να μάθετε τα τριτόκλιτα ουσιαστικά (ονομαστική, γενική, γένος, σημασία).